

Verslag Financieel Stabiliteitscomité 12 november 2013

Op 12 november vond de derde vergadering van het Financieel Stabiliteitscomité plaats. Behalve de vertegenwoordigers van DNB, AFM en het ministerie van Financiën nam ook de directeur van het CPB deel aan de vergadering. Zij woont voortaan als externe deskundige de vergaderingen van het comité bij. De president van DNB zat de vergadering voor.

Hypothecaire financiering

De ontwikkelingen op de Nederlandse hypotheek- en huizenmarkt illustreren hoezeer deze markten van invloed zijn op de financiële stabiliteit. In de opgaande fase hebben stijgende huizenprijzen en ruime kredietverstrekking elkaar versterkt en geleid tot onhoudbare prijs- en schuld niveaus. De onvermijdelijke correctie in de afgelopen jaren heeft een remmend effect op de economische groei. Tegen deze achtergrond heeft het kabinet maatregelen genomen om de kans op sterke huizenprijsschommelingen en excessieve kredietverlening in de toekomst te verkleinen. Limieten aan de loan-to-value (LTV) en loan-to-income (LTI) ratio van hypotheekspelen daarin een belangrijke rol. Deze zijn niet alleen van belang voor een verantwoorde kredietverlening, maar leveren ook een positieve bijdrage aan de financiële stabiliteit. In dit kader heeft in het comité een eerste gedachtewisseling plaatsgevonden over de op lange termijn wenselijke vormgeving van de hypothecaire financiering.

Met betrekking tot de LTV ratio heeft het kabinet besloten de limiet stapsgewijs te verlagen naar 100% in 2018. Zoals al is aangegeven in de Kabinetsvisie Nederlandse Bankensector is een verdere daling van de LTV limiet op termijn wenselijk. Bij het bepalen van het gewenste structurele niveau is belangrijk dat huishoudens in staat zijn om huizenprijsschokken op te vangen, zodat het risico van onderwaarde en restschulden bij verkoop wordt beperkt. Dit komt ook de arbeidsmobiliteit ten goede. Een andere relevante overweging is het effect op de financieringsmogelijkheden van banken. Met betrekking tot de hoogte van de LTV ratio's lopen Nederlandse hypotheekspelen in vergelijking met omringende landen uit de pas, wat de aantrekkelijkheid van deze hypotheekspelen voor buitenlandse investeerders vermindert.

Bij de LTI normen dient volgens het comité te worden bezien hoe procyclische elementen in de systematiek kunnen worden tegengegaan. Dit aspect moet worden meegenomen in de evaluatie van de LTI norm, die het ministerie van Financiën en de minister voor Wonen en Rijksdienst in 2014 wensen uit te voeren. Andere relevante aandachtspunten voor deze evaluatie zijn de gevolgen van verplichte annuïtaire aflossing voor de uitwerking van de LTI norm in de praktijk en de mogelijkheden om op verantwoorde wijze meer maatwerk toe te passen. De norm is nu voor huishoudens hetzelfde ongeacht de gezinssamenstelling, waardoor zij mogelijk voor

bepaalde groepen te krap dan wel te ruim uitvalt.

De financieringswijze van de eigen woning is in eerste instantie van belang voor de financiële stabiliteit en verantwoorde kredietverlening, maar heeft een bredere impact. Wanneer huishoudens enige tijd moeten sparen voor ze een huis kunnen kopen, neemt de vraag naar huurwoningen en daarmee het belang van een goed ontwikkelde huurmarkt toe. Strengere hypotheekvoorwaarden brengen ook kosten met zich mee, bijvoorbeeld doordat huishoudens worden beperkt in de mogelijkheid om op het door hen gewenste moment een huis te kopen. Bij een besluit over het aanpassen van deze voorwaarden dienen de bredere effecten te worden meegewogen. Daarnaast moeten aanpassingen geleidelijk worden ingevoerd, rekening houdend met het effect op huizenprijzen en het tempo waarin aspirant huizenkopers het benodigde extra eigen vermogen kunnen opbouwen.

Het comité concludeert dat het ingezette beleid passend is, maar dat een nadere analyse nodig is van de op lange termijn gewenste financieringswijze van de eigen woning. Hierin zal ook worden ingegaan op de voorwaarden voor een ordelijke transitie en de bredere implicaties voor de woningmarkt. In zijn eerstvolgende vergadering spreekt het comité verder over dit onderwerp.

Transparantie van banken

Een belangrijke voorwaarde voor een stabiele bankensector is de beschikbaarheid van goede publieke informatie over de risico's van banken. Dit stelt investeerders in staat om een adequate risicobeoordeling te maken, waardoor risicopremies en de volatiliteit op financieringsmarkten kunnen afnemen. Het verbeteren van de kwaliteit en vergelijkbaarheid van deze informatie kan dan ook bijdragen aan het vertrouwen van investeerders in de bankensector.

Gegeven de grote afhankelijkheid van marktfinanciering en de lage marktwaardering is dit ook voor Nederlandse banken een aandachtspunt. Hoewel de informatie over risico's in de jaarverslagen van Nederlandse banken is verbeterd, is het comité van mening dat verdere verbetering mogelijk en wenselijk is. De recente aanbevelingen van de Enhanced Disclosure Task Force (EDTF) bieden hiervoor een goed aanknopingspunt. Deze internationale werkgroep van banken, investeerders, accountants en toezichhouders heeft aanbevelingen gedaan om de transparantie van banken over risico's en risicobeheersing te verbeteren.¹ Toepassing van deze aanbevelingen maakt niet alleen de relevante informatie beschikbaar, maar verbetert ook de

¹ https://www.financialstabilityboard.org/publications/r_121029.pdf

vergelijkbaarheid ervan. Door het brede en internationale karakter van de EDTF fungeren deze aanbevelingen in toenemende mate als de internationale norm voor transparantie van banken.

Het comité roept de Nederlandse banken daarom op om de EDTF aanbevelingen in het jaarverslag 2013 toe te passen. Indien banken niet aan deze aanbevelingen kunnen voldoen moeten banken de redenen daarvan toelichten. Hierbij is het comité van mening dat banken niet alle informatie in het jaarverslag hoeven op te nemen. Voor zover banken de bedoelde informatie openbaar maken via hun Pilaar 3 rapportage, kunnen zij in het jaarverslag hiernaar verwijzen. Daarbij is van belang dat de aansluiting verbetert tussen het jaarverslag en overige verplichte publicaties, zoals de Pilaar 3 rapportages, bijvoorbeeld door het gebruik van eenduidige definities. De aanbevelingen die verband houden met marktrisico en financieringsrisico verdienen volgens het comité prioriteit, vanwege het belang van deze risico's en de verbeteringen die op deze onderdelen nog mogelijk zijn. Het FSC zal de ontwikkelingen blijven volgen.

Actuele risico's

Op basis van het Overzicht Financiële Stabiliteit heeft het comité de belangrijkste actuele risico's voor de financiële stabiliteit in Nederland besproken. In vergelijking met een half jaar geleden zijn de risico's als gevolg van het zwakke economisch herstel toegenomen. Het kredietrisico op bedrijfsleningen en hypotheekleningen neemt toe, wat zich vertaalt in sterk toegenomen voorzieningen van banken. In dit kader dienen banken hun balansversterking voort te zetten, via winstinhouding of kapitaaluitgifte.

Het comité constateert dat het marktsentiment in Europa verder is verbeterd. Dit uit zich onder meer in een lagere renteopslag op staatsobligaties van de perifere landen ten opzichte van de kernlanden. Voor een structurele oplossing van de kwetsbaarheden in het eurogebied moeten nog belangrijke stappen worden gezet. In de eerste plaats moeten de problemen in de Europese bankensector worden aangepakt. Het balansonderzoek door de ECB maakt duidelijk waar de problemen zitten en zorgt ervoor dat bankbalansen waar nodig worden opgeschoond. In de tweede plaats moeten overheden de benodigde structurele hervormingen doorvoeren en de schuldhoudbaarheid verbeteren. Een risico hierbij is dat het politieke draagvlak voor deze maatregelen afneemt.

De Nederlandse verzekeringssector staat onder druk. Naast de aanhoudende onduidelijkheid over eventuele claims met betrekking tot woekerpolissen, heeft de vermogenspositie sterk te lijden onder de langdurig lage rente. In zijn eerstvolgende vergadering zal het comité hier nader over spreken, en bezien welke risico's voor de financiële stabiliteit hieruit voortvloeien.

Werkprogramma 2014

Het comité heeft een eerste selectie gemaakt van de belangrijkste risico's en ontwikkelingen die het in 2014 nader wil analyseren en beoordelen. In de eerstvolgende vergadering (mei 2014) spreekt het comité behalve over de hypotheekmarkt en de verzekeringssector ook over de implementatie van bail-in in Nederland. Hierbij staat centraal welke impact de introductie van bail-in – waarbij crediteuren van een falende bank meedelen in de verliezen – op banken en op de financiële stabiliteit heeft, en wat de beste manier is om de Europese regelgeving hierover te implementeren. In mei besluit het comité welke onderwerpen in de tweede helft van 2014 worden geagendeerd.

Verder constateert het comité dat financiële instellingen in toenemende mate te maken hebben met cyberdreigingen, en dat onvoldoende zicht bestaat op de stabiliteitsrisico's die hiermee gepaard kunnen gaan. Op dit moment lopen verschillende onderzoeken naar deze ontwikkeling. Het comité zal mede op basis van de uitkomsten van deze onderzoeken verder spreken over dit onderwerp.